

Juha Mäenpää ps

Kirjallinen kysymys eduskunnan asemasta hyväksyttäessä muutoksia Maailman terveysjärjestön kansainvälisiin terveyssäännöksiin

Eduskunnan puhemiehelle

International Health Regulations eli IHR (2005) on WHO:n (World Health Organization) kansainvälinen sopimus, jonka Suomi on toimeenpannut kansallisesti. Säännöstö on kansainvälisen oikeuden instrumentti, joka on sitovaa oikeutta 196 maassa, myös Suomessa. Säännöstö muodostaa oikeudellisen kehyksen, jossa määritellään valtioiden oikeudet ja velvollisuudet käsitellä rajat ylittäviä kansanterveysuhkia ja hätätilanteita.

Vuodesta 2022 alkaen IHR-sääntöihin on esitetty merkityksellisiä muutoksia. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö on hyväksynyt kansallisella tasolla presidentin esittelyssä 2.11.2023 ministeri Sanni Grahn-Laasosen esittelystä Maailman terveysjärjestön (WHO) yleiskokouksessa 27.5.2022 kansainväliseen terveyssäännöstöön, International Health Regulations (IHR), hyväksymät muutokset.

Merkittävää tässä hyväksymisprosessissa on, että asiaa ei eduskunta käsitellyt lainkaan. Asiaa perusteltiin esittelymuistiossa seuraavasti: "Nyt kyseessä olevat muutokset ovat luonteeltaan teknisiä, eivätkä sisällä eduskunnan toimialaan kuuluvia määräyksiä. Muutoksista ei siten ole tarpeen laatia hallituksen esitystä, vaan muutosten hyväksymisestä päättää tasavallan presidentti, jonka jälkeen muutokset saatetaan kansallisesti voimaan valtioneuvoston asetuksella."

Jo nyt on nähtävissä, että seuraavassa vaiheessa vuoden 2024 toukokuussa WHO:n yleiskokoukselle tullaan IHR-sääntöihin esittämään noin 300 sisällöllisesti merkittävää muutosta, joiden voi katsoa kuuluvan eduskunnan toimialaan. Ne tuovat laajoja ja merkittäviä velvoitteita, joilla on vaikutuksia muun muassa kustannuksiin ja jäsenmaiden toimivaltaan. Muutokset tulevat olemaan rakenteellisia, laajoja ja terveyshätätilan tai pandemian oloissa mahdollisesti myös kansalaisten perusoikeuksiin puuttuvia.

Seuraava IHR-sääntöjen muutos on siis sisällöllisesti merkitsevä valtion viranomaisia ja yksittäisiä kansalaisia koskeva oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus. Vuonna 2024 WHO:n yleiskokoukselle esitettävät IHR-muutosesitykset tulisivat muuttamaan lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden ja WHO:n toimivallan suhteen. Tähän saakka WHO:n rooli on ollut suosituksia antava asiantuntijaorganisaatio. Seuraavassa vaiheessa sen rooli pyritään sopimuksin muuttamaan oikeudellisesti sitovaksi, määrääväksi ja toimivallan saavaksi osapuoleksi. Lisäksi sen toimialaa laajennetaan "One Health" -käsitteen nimissä kattamaan käytännössä kaikki elämän alueet, jotka

Kirjallinen kysymys KK 189/2023 vp

uuden säännösten mukaan sisältävät ihmiset, eläimet ja ympäristön — ja myös ilmastonmuutoksen. Kysymyksessä on merkittävä vallansiirto jäsenmailta WHO:lle.

Perustuslain mukainen kansainvälisten sopimusten käsittelytapa (93—96 §) edellyttää muun muassa, että "eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen".

Koska IHR-sääntömuutokset¹, joita esitetään seuraavassa vaiheessa WHO:n yleiskokoukselle (WHA) toukokuussa 2024, ovat sisällöllisesti merkitseviä ja oikeudellisesti sitovia, on perustuslaissa mainitut perusteet sille, että nämä olisi hyväksyttävä eduskunnassa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Tulevatko WHO:n yleiskokouksessa toukokuussa 2024 hyväksyttävät mittavat IHR-muutokset eduskunnan käsittelyyn vai tulevatko nämä muutokset kansallisella tasolla voimaan STM:n esittelystä tasavallan presidentin hyväksynnällä, kuten kävi edellisille IHR-muutoksille 2.11.2023,

miten ja missä vaiheessa eduskunta voi muodostaa kantansa ja vaikuttaa IHR-muutoksiin, jotka menevät hyväksyttäväksi WHO:n yleiskokoukselle toukokuussa 2024 ja

tulevatko nämä seuraavat IHR-muutokset eduskunnan hyväksyttäväksi?

Helsingissä 10.11.2023

Juha Mäenpää ps

---

¹ https://apps.who.int/gb/wgihr/pdf_files/wgihr1/WGIHR_Compilation-en.pdf